

יו"ל ע"י חברת גידול תורה שע"י נעשה ונשמע בביהמ"ד הגדול קרית בעלזא ירושלים ת"ו בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א להערות והארות טל': 053-3125527 מייל: 3125527@gmail.com

סיפור לשבת

כתב הבן איש חי (שנה ראשונה פר' צו, ח) שבע"פ אחר אכילת חמץ יש לנקות השיניים בחתיכת עץ דקה [קיסם] שיכניסנה בחורין ובסדקין שבשיניים כדי שלא ישאר חמץ דבוק שם, ואחר ניקוי ירחוץ וידיח פיו היטב במים וישפשף שיניו באצבעו היטב כי חמץ בפסח במשהו, ומעשה באחד שהיה נזהר הרבה בשמירת המצה בלישה ואפיה ובכל הלכות פסח, והנה בליל פסח אחר שישן חלם שאמר לו אדם אחד אוי לו שאכל חמץ משהו, ויקץ ויתמרמר מאד ויבך בכי גדול וחזר לישון מרוב בכייתו, ויחלום והנה איש מדבר עימו, ואמר לו זה החמץ שאכלת הוא שנשאר בין השיניים פירור קטן חמץ מאכילה שאכל בערב פסח בבוקר, ובעת שהיה אוכל ולועס המצה בלילה נפרד אותו פירור מבין השיניים ונדבק במצה ואכלו עם המצה.

הגה"ק מבילגורייא כותב בכתביו מה ששמע מאביו כ"ק מרן מהרי"ד בטעם האיסור מה"ת לאכול חמץ בערב פסח מחצות ואילך, והוא פלא, כי לא מצינו כן במקום אחר יום שמקצתו אסור ומקצתו מותר, ואמר, שהוא כדי שיתעכל החמץ שבמעיים לפני הפסח.

פעם בא מכתב מהגביר היילפרין להרה"ק ר' אהרן מטשערנוביל זי"ע ששר אחד אומר שאם לא יתנו לו עד חגאותיהם מאתיים אלף רובל כסף יוציא ח"ו גזירות רעות על בני ישראל, וביקש מהרה"ק ר' אהרן ואחיו הצדיקים שישתדלו לאסוף הסכום הנזכר, והוסיף הגביר היילפרין שגם הוא עצמו יתן לזה נדבה הגונה.

כאשר הקריאו המכתב לפני הרה"ק ענה ואמר מה זה מטריד אותי בהבליו, ואמר לו הגבאי הלא כלל ישראל תלוי בזה ושוב ענה לו כנ"ל. אח"כ שלח הגביר הנ"ל ציר מיוחד להרה"ק אודות הנ"ל, וענה הרה"ק גם לשליח כדברים האלה, ואמר לו השליח מה אשיב לשולחי דבר, תנו לי דברים שכתב כדי להוכיח שהייתי אצל כבוד קדושתכם, אמר הרה"ק להגבאי שיתן לו דברים אחדים בכתב, ולא רצה לכתוב כי חרה לו איך דוחה בקש דבר גדול כזה, ואמר הרה"ק אל השליח שוב אל האיש אשר שלחך ואמור לו שלא ידאג עבור זה ויעסוק בעסקיו, ואח"כ בא מכתב לטשערנוביל גם מאחיו הרה"ק מסקווירא זי"ע שיראה להשתדל עבור זה, וג"כ לא השגיח.

הלכה לשבת

דיני חמץ בערב פסח

נחשבת להנאה (שו"ע שם, בה"ל ד"ה אסרוהו), ומסיבה זו, הרבנים המוכרים החמץ לגכרי מזדרזים למכרו קודם תחילת שעה חמישית והיינו, סוף זמן שריפת חמץ המצויין בלוח, והרוצה למסור שטר הרשאה לרב יזדרז למסור כמה שיותר מוקדם משום שלפעמים הרב מקיים המכירה זמן רב קודם סו"ז שריפת חמץ, היות ותהליך המכירה לוקח זמן, וגם יש לחוש לעיכובים שונים, ועדיף למסור עד ליל י"ד משום שבמקרים רבים רב אחד מוכר בשביל כמה רבנים, והרבנים שאינם מוכרים בעצמם מקדימים להעביר את שטרות ההרשאה כבר בליל י"ד [ובפרט אם הרב המוכר דר בעיר אחרת, וכמו שמצוי במכירת החמץ שע"י רבני קהילתנו בא"י], ובגליון הבא נבאר מה יעשה מי שהגיע אל הרב לאחר שכבר מכר החמץ.

כל זמן שהחמץ מותר בהנאה מותר להאכילו לבהמה חיה ועוף, וכן מותר להאכיל דגים שבאקווריום בתערובת מזון המכילה חמץ, ומתחילת שעה שישית שהחמץ נאסר בהנאה וה"ה במשך כל ימי הפסח אסור להאכיל בהמה חיה ועוף ודגים בתערובת מזון המכילה חמץ אפ"י אם התערובת אינה שלו (שו"ע ס"א, ועיי' מ"ב ס"ב), ואפ"י אם הבהמות והחיות אינם שלו (יעו"י ס"י תמ"ח ס"ו), ולכן, ההולך ברחוב מתחילת שעה שישית עד אחר חג הפסח אסור ליקח חתיכת חמץ המושלכת ברחוב וליתנה בפני חיות ועופות המסתובבים ברחוב.

שריפת חמץ
מצות עשה מדאורייתא להשבית החמץ קודם הפסח, ואף שמדינא יכולים לקיים המצוה בכל צורת השבתה, ובכלל זה, המפרר וזורה לרוח שכיון שפיררו לפירורים דקים אין לחוש שימצאנו אדם אחר וייהנה ממנו, המשליך לים י"א אפ"י אם לא פירר החמץ קודם שהשליכו, וי"א שצריך לפרר, ובחמץ קשה בוודאי צריך לפרר או לבית הכסא אפ"י אם לא פיררו קודם לכן [כיון ששום אדם לא יוכל ליהנות ממנו], מ"מ המנהג לקיים המצוה ע"י שריפה דייקא לחוש לדעת ר' יהודה שמצות ביעור בשריפה דווקא [דילפי' לה מנותר] (שו"ע ומ"ב ס"י תמ"ה ס"א).

כשנותן החמץ לתוך האש יתנו ביד ימין כמו כל המצוות שצריך לעשותן בימין (ארחות חיים סע' א), וימתין לצד האש עד שיראה שלכה"פ כזית מהחמץ נשרף לגמרי ונעשה פחמים (מ"ב ס"א, ומש"כ כזית הוא כדעת הגר"א וכ"מ בט"ו ס"ב שדי

אכילה והנאה מחמץ בערב פסח
מדאורייתא אסור לאכול ולהנות (עיי' שעה"צ אות א') מחמץ בין אם הוא שייך לישראל בין אם הוא שייך לגוי [דכתיב 'חמץ' סתם ולא כתיב 'חמצץ'] בערב פסח לאחר ו' שעות היינו, חצות היום - וילפי' לה מדכתיב 'לא תאכל עליו חמץ', כלומר על קרבן הפסח, וקבלו חז"ל שהכוונה שאין לאכול חמץ משעה הראויה לשחיטת הפסח שהוא מחצות ואילך, ומשעה שאסור באכילה אסור בהנאה, וחז"ל הוסיפו לאסור אכילה מתחילת שעה חמישית היינו, שעתיים קודם חצות, כיון שחששו שמה יבואו לטעות ביום המעונן שאין החמה זורחת, ויחשבו שעדיין לא הגיע זמן זה, לאחר שכבר הגיע הזמן, כמו"כ הוסיפו לאסור הנאה מתחילת שעה שישית ואין חילוק לענין זה בין חמץ גמור לחמץ נוקשה או ע"י תערובת (שו"ע ומ"ב ס"י תמ"ג ס"א).

דעת רוב הפוסקים שחישוב השעות לענין סוף זמן אכילת ושריפת חמץ הוא שעות זמניות והיינו, שמחלקים שעות היום [בין אם הוא ארוך בין אם הוא קצר] ל"ב חלקים, וכל חלק נחשב לשעה (ועיי' מ"ב ס"ט שבדיעבד אם לא מכר החמץ והפסד מרובה יש להקל לחשב השעות לפי שעות שוות, ויכול למכור עד שעה עגולה לפני חצות היום), ונח' הפו' ממתני עד מתי נחשב ליום לענין חישוב שעות אלו וכפי שנח' לענין סוף זמן קר"ש ותפילה - י"א מעלוה"ש עד צאה"כ (דעת המג"א), וי"א מהנץ עד השקיעה (דעת הגר"א), ולמעשה, נוהגים כדעת המחמירים, וסוף זמן אכילת חמץ הוא בסוף זמן תפילה לדעת המג"א דהיינו, זמן תפילה המוקדם יותר.

קודם סוף זמן אכילת חמץ יש לנקות הפה והשיניים היטב ע"י צחצוח והדחה שלא ישארו בהם פירורי חמץ ויבלעם אחר זמן האיסור (ארחות חיים ס"י תל"ג סק"ו; וראה 'סיפור לשבת').

בכלל איסור אכילת חמץ בע"פ נהגו שלא לאכול כל הדברים שאנו מחמירים שלא לאכלם בפסח משום חשש חימוץ, ובכלל זה: מצה עשירה (מ"ב ס"י תע"א סק"א בשם הרמ"א ס"י תמז סע' א [ועיי' שעות שס]) מצה שנילושה במי פירות, ואנו חוששים שהם מחמיצים את העיסה יותר מהר ממים (עיי' רמ"א ומ"ב ס"י תסב, ד), מצה שרויה (פס"ת ס"י תנח, הערה 16), קטניות (חק יעקב ס"ב, ועיי' שו"ת שבה"ל ח"ג ס"י לא שהמיקל בזה הוא בכלל הפורץ גדר).

כל זמן שהחמץ מותר בהנאה מותר למכרו לגכרי, ומתחילת שעה שישית שהחמץ נאסר בהנאה אסור למכרו לגכרי שהמכירה עצמה

בערב פסח היה המנהג שכל העם היו מביאים חמצם להרה"ק ר' אהרן והוא היה משליך אותם לאש, ואיש אחד היה אוחז קדירה של חרס אשר שם היה מונח חמצו של הרה"ק, ולקח הרה"ק את הקדירה מידי והשליך אותה לאש, ואמר להאיש הכי סבורים אתם שעם מעות מבטלים גזירות, לא, עם זה מבטלים גזירות רעות... וראה הרה"ק שהיה תמוה בעיני האיש, ושא אותו הרה"ק האם אמרת הפיוט של שבת הגדול, והשיב הן, אמר לו הלא כתוב שם 'ולמה אכילת חמץ לשש שעות, זכר לחפזון שכניה להעביר גזירות רעות', ואמנם בחג הפסח באה שמועה כי מת השר ונתבטלו הגזירות (לקוט משנת הרגל - סקווער).

סיפר הגבאי הרה"ח ר' שלו' פויגל ז"ל כי פעם אחת שרפו את החמץ שעה מועטת סמוך ונראה לסוף זמן שריפתו, ולאחר השריפה ביקש מרן זי"ע לומר 'כל חמירא ויהי רצון' מתוך הסידור דייקא, והיה שם סידור ברדיטשוב שהיה מודפס ע"י צילום אופסט, וידוע שמרן זי"ע היה מקפיד שלא ידפיסו סידור באופן כזה, בגלל שבשעת ההדפסה מוכרח שהשמות הק' יהיו מסודרים בהיפוך, ואף שסוף זמן שריפה היה ממשמש ובא, ולאחר זמן זה שוב אין שייך לבטל חמץ, סירב מרן זי"ע לומר כל חמירא ויהי"ר מסידור הנדפס באופן כזה, והיו נאלצים לעלות למעלה הביתה, ולהביא בחופזה סידור אחר דייקא (כקדושתו של אהרן ח"ב עמ' פד).

מהגעשה ונשמע בהלכה יומית...

תחילת לימוד הלכות פסח

כנפסק בשו"ע בתחילת הל' פסח ששואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח שלושים יום, התחילו ללמוד ביום שושן פורים הלכות פסח.

בסדר לימוד הלכה יומית חילקנו את הלכות פסח לב' חלקים - א. דיני ההכנה לפסח (ביעור חמץ, הגעלת כלים ואפיית מצות), ב. דיני ערב פסח וליל הסדר.

היות ויש הרבה הלכות בהל' פסח חילקנו כל חלק לכמה חלקים, ובעז"ה במהלך חמש שנות המחזור של לימוד הלכה יומית נעבור על כל הלכות לכה"פ פעם אחת.

לבקשת הקהל נקבע, שבכל שנה ילמדו הלכות מב' החלקים, ולכן, מפורים עד ר"ח ניסן נלמד דיני ההכנה לפסח, ומר"ח ניסן עד חג הפסח נלמד דיני ערב פסח וליל הסדר.

במסגרת לימוד דיני ההכנה לפסח בסוף חודש אדר למדנו בשנה שעברה את החלק הראשון של דיני ביעור חמץ - סימנים תכט עד תלו [בדיקת וביטול חמץ], ובשנה זו נלמד את החלק השני של דיני ביעור חמץ - סימנים תמו, תמה, תמו, תמח [אכילת חמץ בע"פ, שריפת ומכירת חמץ].

כדי שנוכל לסיים את כל ההלכות הנחוצות שבהל' פסח במהלך השנים נאלצנו לדלג על כמה סימנים קשים ומסובכים שאינם נוגעים למעשה.

ומקיים בזה מצות 'תשביטו' שחייב ביעור מתחיל מל' יום קודם החג (עיי' מ"ב ס"ק"ח וסק"י), כמו"כ יכול ליתן החמץ לגוי, אפי' אם יודע בוודאי שלא יספיק לאכול כולו קודם הפסח שכיון שהחמץ אינו נמצא אצלו בע"פ אינו מחוייב לבערו (שו"ע ס"ב), וכן הדין במי שיש לו כמות גדולה של חמץ בערב פסח וקשה לו לשרוף את הכל, ומ"מ בכל אופן בין אם משבית החמץ בשאר השבתות בין אם נותנו לגוי שיייר לכה"פ תתיכת חמץ שיש בה כזית לקיים בה שריפת חמץ בזמן הביעור ולא יסתפק בשיור פירורים שאין בהם כזית [אף אם ביחד מצטרפים לכזית], כיון שאין איסור 'בל יראה' על פירורים, והם נשבתים מאליהם, וממילא אין מקיים בביעורם מצות 'תשביטו' (עיי' מ"ב ס"ק"י שכתב כן לענין הנותן שיייר חמצו לגוי, ואף לענין מי שהשבית החמץ בשאר השבתות מסתבר שראוי לנהוג כן כדי לקיים המצוה בשריפה וכמ"ש לעיל), וכן העשרה פתיתים שמצאו בשעת הבדיקה ראוי לשרוף דווקא, ולא להשבית בשאר השבתות (עיי' כה"ת ס' תל"ב סקל"א טעם ע"י סוד לשריפת הפתיתים דוקא).

מי שיש לו הרבה חמץ ואינו יכול לשרוף את כולו מותר להשליך את החמץ שאין בדעתו לשרפו ברחוב העיר במקום הפקר קודם סוף זמן שריפת חמץ, וכשמשליכו לרחוב יפקירו לגמרי בפיו וליבו וכיון שהפקירו שוב אין עליו חובת ביעור, ולא יהא בדעתו לחזור ולזכות בו לאחר הפסח שאם חושב כן בדעתו לא חשיב הפקר גמור כל זמן שלא זכה בו אדם אחר, ולדין, שמבטלים החמץ קודם זמן איסור, אינו צריך להפקיר, ובכל אופן יזהר מאד שלא להשליך החמץ בחצירו אפי' אם היא חצר המשותפת לכמה דיירים או בחצר השייכת ליהודי אחר ואפי' אם מצויים שם עופות שיאכלו החמץ, ואף בדיעבד אם השליך צריך לבער את כל החמץ הנותר לאחר זמן האיסור (שו"ע ומ"ב ס"ג, וס' תל"ג ס"ח).

פח אשפה המשותף לכל דיירי הבנין המונח בביתן האשפה שבבנין או בחצר אין להשליך בו את שייירי החמץ בערב פסח אם ידוע שלא יפנהו קודם זמן איסור חמץ שהפח עצמו הוא רכוש הדיירים, ובפרט שהוא מונח ברשותם, ובדיעבד אם הניחו בו חמץ ולא פינה אותו קודם זמן איסור יוציא הפח לרחוב ששם הוא מקום הפקר, ויש מחמירים שצריך לבער החמץ שבפח ע"י שריפה או שישפוך עליו חומר ניקוי חריף או להפקיר הפח בפני ג' אנשים או ישליך החמץ מחוץ לפח [ששם הוא מקום הפקר] סמוך לזמן האיסור שכיון שהפח עצמו הוא רכוש הדיירים, אין מועיל מה שמוציאים אותו לרחוב כל זמן שהחמץ נשאר בתוכו, וכן ראוי לנהוג.

פח אשפה עירוני המונח ברחוב בעיר של יהודים ומשותף לכמה בנינים נח' הפוסקים אם מותר ליתן בו שייירי החמץ בערב פסח אם ידוע שלא יפנהו קודם זמן האיסור שאף אם נאמר שאינו שייך לדיירי הבנינים רק לעיירה, מ"מ הם יהודים ואסור ליתן חמץ ברשותם, ולכתחילה עדיף להשליך החמץ מחוץ לפח או יפרר החמץ לפירורים פחות מכזית וישליכם לפח ללא שקית כדי שיטנפו מהכלוך שבפח (עיי' פס"ת אות ז').

בשריפת כזית, והשאר יכול להשבית בשאר השבתות או להפקיר [וכדלהלן], ובדרכי מקיימים השריפה ברחוב במקום הפקר, ושאר החמץ ממילא הוי הפקר) ואם מקיים השריפה בחצר ביתו יראה שכל החמץ יישרף לגמרי (ובאופן כזה אין שאר החמץ הפקר, וצריך להשביתו בשריפה) או יפסלנו לאכילת כלב ע"י שישפוך עליו חומר ניקוי חריף [ושוב אינו חייב לבערו], ויש להזהר שכלה"פ כזית מזהחמץ ישאר ראוי לאכילת כלב עד שריפתו דבלא"ה אינו מקיים הביעור, שאין חיוב לבער חמץ שאינו ראוי, ולכן כשיש צורך להגדיל האש ע"י שפית נפט וכדו' יש להזהר שלא לשפוך ישירות ע"ג מוצרי החמץ שבמדורה, אלא ישפוך מסביב (עיי' פס"ת אות א').

מדינא יכול לשרוף החמץ מיד לאחר בדיקת חמץ כדי שלא יאבד וכדו', ומ"מ המנהג לשרפו דווקא ביום דומיא דנותר שהיה נשרף ביום, ועוד, שע"ז יזכור לבטל הביטול שמבטלין ביום, וצריך לשרוף החמץ עד סוף שעה חמישית שהרי צריך לבטל דוקא לאחר השריפה [שאם יבטל קודם לכן נמצא שלא קיים מצות תשביטו בחמץ שלו], ומתחילת שעה ישישית א"א לבטל [כיון שהחמץ כבר נאסר בהנאה מדרבנן, ואינו ברשותו של האדם שיוכל לבטלו] (רמ"א ומ"ב ס"ב), ומחצית שעה קודם זמן זה אסור להתחיל בעשיית מלאכה ובשאר דברים האסורים קודם בדיקת חמץ (מג"א סק"ב ע"ב ב' הפמ"ג א"א סק"ב, ועיי' ערוה"ש ס"ז).

נהגו ליתן ההושענות וכן הלולב ושאר המינים שקיימו בהם מצות ד' מינים והושענות בחג הסוכות בתוך המדורה בשעת שריפת חמץ שכיון שעשו בהם מצוה אחת יעשו בהם מצוה אחרת - מצות תשביטו (מ"ב סק"ז, ועיי' באה"ט אות ב' [וכ"ה בשו"ע הרב סע' י"ב] שיש שנהגו ליתן הלולב בשעת היסק התנור לאפיית המצות), ויש נוהגים ליתן גם שייירי הפתילות והשמן שנשארו מגרות חנוכה.

בנוסף לשריפת הפתיתים שנמצאו בבדיקת חמץ וכן שאר החמץ שנשאר בבית, נהגו לשרוף הנוצה ושיירי הנר שחיפשו בהם החמץ בשעת הבדיקה (ובלקט שפתי קודש מביא בשם מרן מהרי"ד שהקשה דבשלמא שריפת הכף והנוצה מובן, כיון שנגעו בחמץ, אבל מה טעם שורפים שייירי הנר שאין נוגע בחמץ, ותל' שהחמץ רומז על היצה"ר, ובדיקת חמץ רומז על הפשפוש והחיפוש אחר החטאים שנגרמו ע"י יצה"ר, ולכן נהגו לשרוף גם את הנר, שכן נר המחפש ובודק אחר עונותיהם של ישראל אחת דינו להשרף), וכן נהגו לשרוף הכף שאוחזים ביד בשעת הבדיקה (עיי' פס"ת הערה 12 שהביא רמז למנהג שריפת הכף בדברי הרמ"א שכתב שמי שאינו מוצא חמץ שבדק ואין לו חמץ לשרוף, ישרוף לכה"פ הכלי שהשתמש בו בשעת הבדיקה כדי שלא ישכח חובת ביעור, ועיי"ש טעם נפלא ע"פ פשט שכיון שיש דיעות שצריך לשרוף בעצים דייקא זורקים תמיד את כף העץ למדורה משום שלפעמים אינה עשויה מעצים, ובהגש"פ טוב דברך הביא בזה רמז למחית עמלק [מובא בהגש"פ עבודת ה']).

מי שיש לו כמות גדולה של חמץ בימים שקודם הפסח ואין בדעתו לאכלם קודם הפסח או למכרם לנכרי אינו מחוייב להשאירם לשריפת חמץ, אלא יכול לאבדם מן העולם בכל סוגי ההשבחה המבוארים לעיל ולהלן יב' אם יכול להשליכו לאשפה או למקום הפקר,